

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1994

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distorsion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may appear
within the text. Whenever possible, these have
been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.

- Coloured pages/
Pages de couleur
- Pages damaged/
Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached/
Pages détachées
- Showthrough/
Transparence
- Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- Continuous pagination/
Pagination continue
- Includes index(es)/
Comprend un (des) index

Title on header taken from: /
Le titre de l'en-tête provient:

- Title page of issue/
Page de titre de la livraison
- Caption of issue/
Titre de départ de la livraison
- Masthead/
Générique (périodiques) de la livraison

- Additional comments: / Text in Ukrainian.
Commentaires supplémentaires:

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☒	☐	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

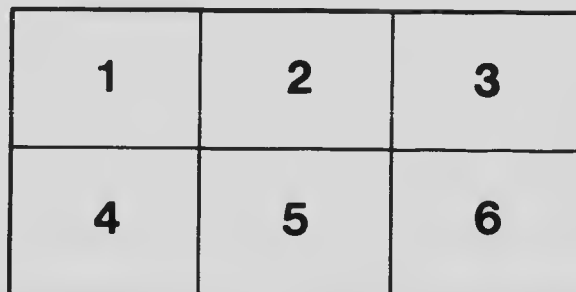
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

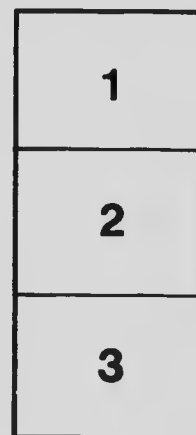
Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

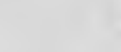
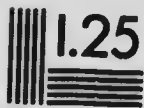
Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

НАША РІДНА МОВА

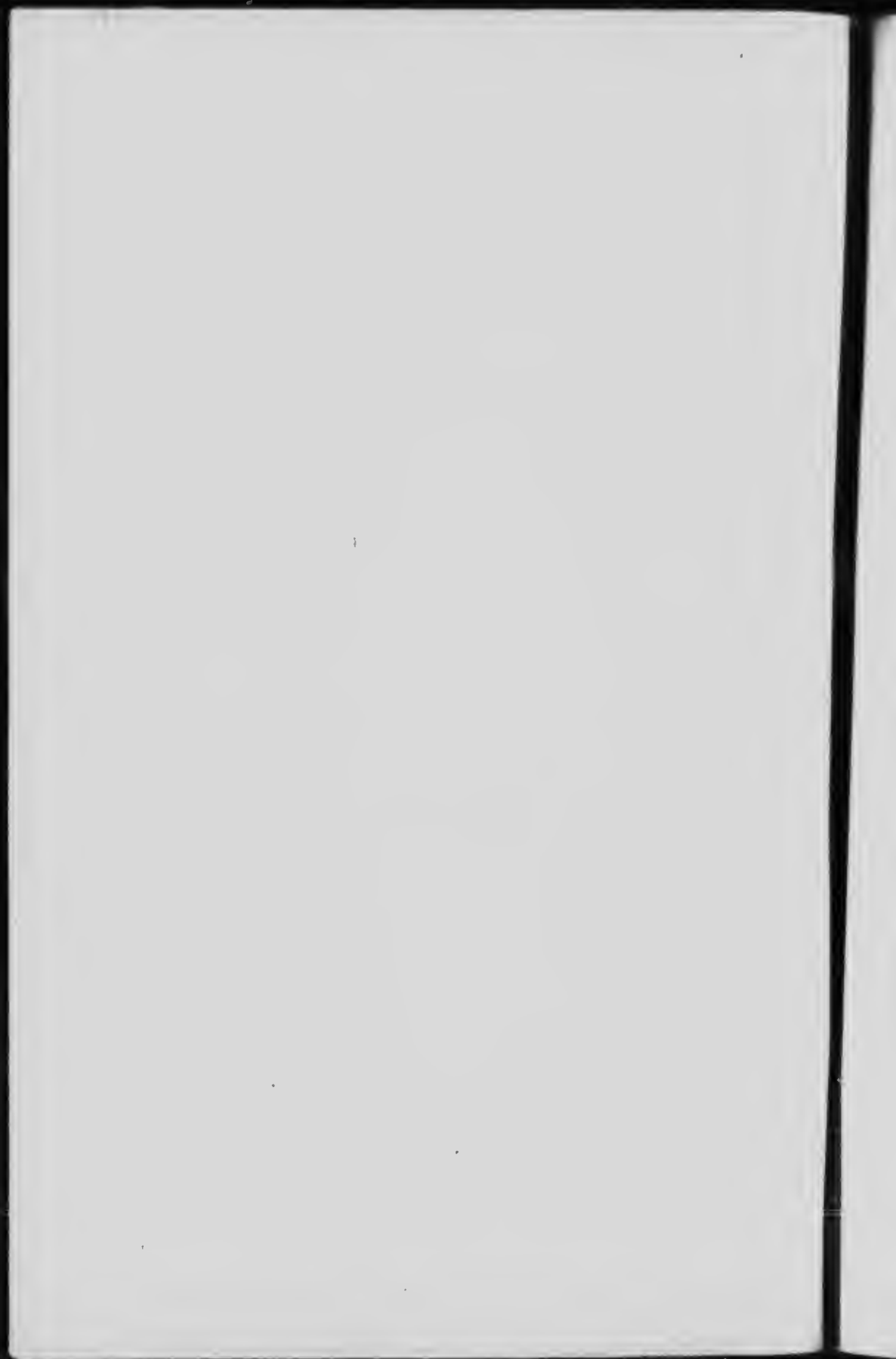
ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

I

ХАРАКТЕР УКРАЇНЦЯ, ПОЛЯКА
І МОСКАЛЯ

ВІННІПЕГ, МАН., 1917.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

НАША РІДНА МОВА,

ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

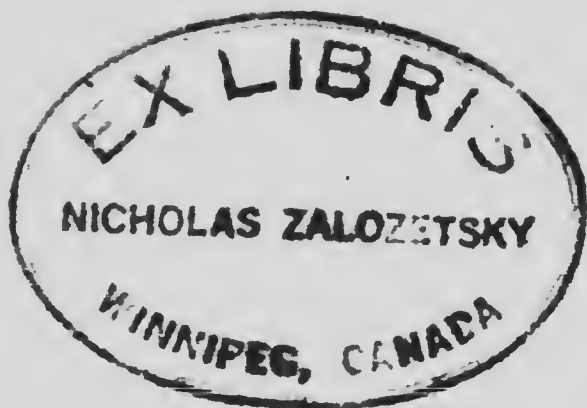
I

ХАРАКТЕР УКРАЇНЦЯ, ПОЛЯКА
І МОСКАЛЯ

ВІННІПЕГ, МАН., 1917.

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

НАША РІДНА МОВА

(ПРОФ. М. ВОЗНЯК)

1. Простір української мови.

В устах майже 40 мільйонів людей гомонить наша українська мова. Український нарід стоїть що до числа на семім місци поміж європейськими народами, а поміж славянськими народами займає друге місце по Москалях. Збитою масою заселює наш нарід цілу східну Галичину, полудневу підгірську частину західної Галичини, північну та західну частину Буковини й північно-східну частину Угорщини. Але головна сила укр. народу в російсь. державі. Там займають Українці отсі губернії (одна велика менше біляме як ціла Галичина): полтавську, київську, херсонську, харківську, чернігівську, катеринославську, подільську та волинську, більшу частину так званої кубанської області, частину таврійської, вороніжської, мінської, гроденської, сідлецької і люблинської області. До вичислених земель треба додати менш багальші, рідше і густійше заселені Українці в Австро-угорщині, (Боснії, Славонії) й європейській та азійській Росії, Румунії, Туреччині, дів

нічно-американських Злучених Державах, Канаді і Бразилії.

Всіх Українців в двоє більше ніж Поляків, звиш четверо більше ніж Чехів, и семеро більше ніж Болгар, а в осьмеро більше ніж Сербів (без Хорватів). Не тільки майже в двоє численіиши від нас Москалі, але й значно менші народи від нашого, як болгарський і сербський народ, мають власні держави.

Простір, який займає наш народ в Австро-Угорщині, виносить 72.000 квадратних кільометрів, а в Росії 780.000 квадратних кільометрів простору, значить, девять разів більший від простору цілої Австро-Угорщини, бо 180.000 квадратних кільометрів, а о 400.000 квадратних кільометрів від простору цілої Німеччини. На жаль, хоч так численіиши український народ і такі широчезні простори заселює, не має він нині власної держави, ні навіть не здобув собі такого становища та впливу в державах де живе, як здобули собі два рази менше численні Поляки та звиш четверо менший від нашого чеський народ.

2. Наша мова давна. Сього одинокого скарбу не мали сили забрати нам вороги.

І ми мали колись протягом більше ніж пятьсот літ власну державу. Початки нашої державної організації сягають ще до десятого віку. Але в порівнаню з початками колишньої держави, українська мова далеко старша.

Княжі межиусобиці довели до упадку українську державу. В першій половині XIV. віку

увійшла галицька Україна в склад Польщі, а в 2-ій половині того століття прилучено київську Україну до литовської держави, яку також пізніше підбила Польща. Протягом многовікового історичного лихоліття: татарського, турецького, польського і московського затрачував наш нарід новозі все те, що складаєть ся разом національне добро. Звичаї і обичаї переживали ся, або піднадали сильним чужим впливам. На місце багатства наступали чорною хмарою нужда, злидні, недостаток. Лютий ворог загарбав всю українську землю, а їх дітий, колишніх пільних горожан, зробив панськими підданими та наємниками. На тім не перестали сильні переможці. Поважили ся навіть залянути в душу того народу, обмежали на кождім кроці свободу віри.

3. Правдива просвіта та культура можлива тільки в рідній мові; докази з нашої історії.

Більше ніж триста літ тому побачили наші передові люди наглядно як багато українського народу марнуєть ся в безпросвітній темноті. Тому доложили всіх заходів, не щадили грошових жертв, на школи, на друкарні, на книжки, бо зрозуміли всю правду, що просвітити нарід можна тільки найрозумнішою для нього, отже рідною мовою. Дитина найкраще розуміє се, чого її вчать у школі, коли вияснює їй се учитель в мові, яку з молоком виссала з материних грудий. Чужої мови треба щойно навчити ся розуміти, а се потягає за собою страту багато дорогого часу й дуже у-

труднює початкову науку. Зрозуміли се давно наші предки, розуміють се всі просвічені народи. А школа, се одинока дорога до культури, до всього того, що дотикає освіти і просвіченого життя: письменства, науки, штуки, доброго уладження родинного, громадянського й народного життя та господарського добробуту.

До початку XVIII. столітя українські землі все стояли висше від московських під зглядом просвіти, шкіл і взагалі культури. За гетьмана Богдана Хмельницького переїздив через Україну один Грек зі Сирії, Павло, з міста Алепа. Він в описі своєї подорожи дивувався, які гарні порядки були тоді на Україні, які роблящі і розумні були наші господарі, як дуже дбали про сиріт, про бідних і калік, як щиро дбали за просвіту. Усі діти, навіть дівчата були письменні. В кождім селі була школа. В ній учили своєю рідною українською мовою. Письменних тоді було може більше ніж нині.

До першої половини XVIII. в. йшли з України в Московщину люди, що заводили там школи, закладали бібліотеки, були вчителями, писали і друкували. Довгий час всі висші духовні в Московщині були з поміж Українців, довгий час Московщина жила українською наукою. За царя Петра Великого Українці були головними його помічниками при перетворі Росії на новочасну культурну державу. В нагороду за те стогне ще нині девять десятих нашого народу під московським кнутом у безпросвітній темноті бо українські діти мусять вчитися у школі в чужій, московській мові.

4. Народна творчість, її велике значінє і виховуюча сила.

Знаємо з власного щоденного досьвіду, що в нїякій чужій мові не можна красше висловити наших найглибших бажань, які ворушать ся в нашім серци, як у рідній мові. Свій розум, своє серце, свою душу, своє чує, свої думки, свою надість і журбу, сум і розпуку виявив наш нарід у власних творах, які стали гідними подиву в усіх культурних народів і здобули признанє найбільших учених світа. Дітям оповідали чудні казки. Історичними переказами повними щирої любови до рідної землі і свого народу, зацілювали вони привязанє до всього, що своє і гарне. Свій житєвий досьвід висловлювали в коротеньких жартобливих або поважних сумних або веселих, а все дотепних і розумних приповідках, поговірках, примівках і пословицях. З таких приповідок довідуємо ся про характер і світогляд нашого народу в давнині, про се, що український народ уважав добрим, а що злим, що шанував і поважав, а що висмівав, де бачив правду і справедливість, а в чім брехню і кривду.

Світову славу здобули собі пісні нашого народу. Найбільші вчені на світі, найріжнороднійші народи: Поляки, Москалі, Німці, Французи й інші признали наші пісні одними з найкрасших на світі. Українські пісні відзначають ся великою музикальністю. Коли слухати нашу пісню, стає перед нашими очима як живе

або мальоване все, про що співаєть ся у ній. Велика ніжність наших народних пісень, щире чує, вилите в них, надзвичайна мелодія — все те складаєть ся на велику поетичність наших пісень. Нерідко пісня робить на нашу душу дуже сильне вражіне. Нерідко буває, що як хто гарно з чуєм заспіває сумну пісню витискає сльози з наших очий, а весела пісня так і підносить наші ноги до танцю.

Зі сказаного видно, як надавала ся наша гарна, гнучка, милозвучна, поетична і богата мова, до виспівання найріжнороднійших, пісень, від найвеселійших до найсумнійших, від найбільше жартобливих до найповажнійших. Склали такі пісні й інші твори, що переходять з уст до уст серед народу, з одного покоління до другого, різні українські стани, верстви: хлібороби, дружинники княжих часів, лицарі козацької доби, чумаки, невільники, письменні і неписьменні, дяки, вихованці київської Академії й інших шкіл, кріпаки і бурлаки, панщизняники і пани. Одним словом всі українські стани та верстви всіх часів брали в сім участь.

Заки Українці прийняли Християнство, довго перед тим співали всілякі пісні в різних порах року: колядували, веснянки, русалні пісні, весільні, похоронні і господарські. Крім того оповідали собі наші поганські предки різні казки, мали оповідання про своїх поганських богів, байки, загадки, приповідки, закликаня і т. д. При прийнятю Християнства зача-

ло духовенство викорінювати все то, що заносило поганство. Тому народні твори з поганських часів підпали сильним змінам або й забували ся. Нові історичні події, зміна життя зроджувала нові твори; преріжні історичні перекази, пісні про Володимира Великого, про княжі усобиці, про татарські і пізнійші турецькі напади, про козацьких лицарів, про Гайдамаччину, про опришків, про панщину, про кріпацтво, про бранку, словом все, що живо зворушува то народну душу.

5. В нашій устній словесности та в літературі замкнене багатство української мови. Літературна мова. Шевченко рішив раз на все її долю.

Збір таких творів в українській мові, про які була щойно бесіда, називаємо українською устною словесностию. Хто зложив сі твори, приміром безліч коломийок, таких людей по найбільшій частині не вміємо назвати. Инакше маеть ся річ з писаними творами. Знаємо, що Шевченко написав велику поему „Гайдамаки“, що Гр. Квітка є автором повісти „Маруся“, що „Наталка Полтавка“ се твір Ів. Котляревського. Збір усіх писаних творів українського народу, передівсім збір так званої красної літератури (белетристики) отже поезій, драматичних творів і таких прозових творів, як оповідання, повісти, байки, називаємо письменством, або з латинська „літературою“. З устної словесности та з літератури можемо пізнати всю красу та ціле багатство української мови. Наша устна словесність і література се най-

більший скарб українського народу. Висловив в них наш нарід усі свої радощі і горе, всі свої невдачі і здобутки, всі почування, змаганя, полишив вічний пам'ятник свого світогляду на стан просвіти в різних часах історичного життя.

Як у всіх просвічених народів, так і в нас мова писаних книжок ріжнить ся в дечім від щоденної мови, бо звичайна щоденна мова вічно розвивається і змінюється, а писана мова приймається одна для цілого народу і так добирається, щоби її розуміли у всіх закутинах українських земель, хоч в її говорах є найріжнородніші відміни та відклонення від літературної мови.

В щоденній мові мусять бути ріжниці. Наш нарід розкинений на дуже широкіх просторах. Мова се ніщо инше тільки висловлюване наших думок звуками. Як люди живуть близько себе, висловлюють свої думки однаково. Чим дальше віддалені люди, тим більші ріжниці повстають у висловлюванню таких думок. Так знаємо, що Лемки дещо відмінно говорять від Гуцулів і від Подолян, що на російським пограничу галицький і російський Українець говорять однаково, а вже трохи инакше Українець з околиць Харкова. Менші відміни у мові називаємо говорами (говір лемківський, бой-

ківський, гуцульський і т. д.), а більші відміни — наріччями.

Живу українську мову ввів в українську літературу щойно при самім кінці XVIII. віку Іван Котляревський з Полтави. Перед тим друковано в нас книжки штучною мовою, зложеною з церковно-славянських і українських слів. Слідами Котляревського пішов харківський гурток письменників з Гр. Квіткою на переді. Геніяльний наш кобзар Шевченко доказав придатність української мови до поетичних перлин всесвітнього значіння. Він увів українську мову в ряд тих мов, що видали найбільших геніїв на поли літератури.

Своїми поезіями виховав Шевченко цілу українську інтелігенцію з її змаганнями її ідеалами, отже сотворив з нас новочасну націю. Своє слово поставив Шевченко на сторожі коло національних прав українського народу на самостійне, культурне та політичне жите. Від часів Шевченка розвинула ся наша література високо, яку на російській Україні так і в галицькій, де ввів народну мову в книжки Маркіян Шашкевич, а також в буковинській, де нову добу української літератури розпочав Юрій Федькович.

До вироблення української мови на літературну причинили ся пізнійше дуже багато: Панько Куліш, Панас Мирний, Іван Левицький, Степан Руданський, Борис Грінченко, Олександр Кониський, Михайло Коцюбинський, Леся Українка, Іван Франко й багато інших письменників. В українській мові маємо найріжно-

роднійші часописи та фахові підручники. Українська мова є в галицькій і буковинській Україні викладовою в народних і середніх школах і в університетах. Вкінці українська мова має там в урядах після закона рівні права з другими мовами.

6. Науковий світ про українську мову. . .

Так здобуває тепер українська мова се признане, яке мала вже пятьсот літ тому і яке визначив їй науковий світ. Ще в XIV. століттю підбили Литовці Українців оружною силою, а Українці Литовців культурою. До часів Жигмонта Августа була українська мова мовою урядових грамот і законодатних книг. Української мови вживали на дворах польських королів. Українська мова була урядовою у зносинах з Туреччиною і Молдавією (Румунією).

Великі учені признали красу та самостійність нашої мови. Польський ученик Бандтке уважав українську мову найкрасшою між усіми славянськими. Найбільший поет Міцкевич казав, що українська мова красша від московської і білоруської. Польський учений Мацейовської назвав нашу мову більше гармонійною від чеської, а другий учений Раковецький жалував, що наша мова не стала пануючою у цілій Росії. Навіть московський письменник Даль-Луганський признав нашій мові першенство перед московською мовою, як народною так і літературною.

Найбільші славісти, значить, такі вчені, що досліджують різні славянські мови, й Пе-

тербурська Академія Наук признали українську мову самостійною, окремою від московської. Є між ними вченими представники різних славянських народів. Ось кілька імен таких учених, щоби не наводити багато: Шляйхер, Мікльосіч, Шафарик, Копітар, Шахматов і багато інших. Навіть самі московські вчені доказали, що вже з часів панованя синів Ярослава Мудрого маємо письмени свідoctва, що вже тоді українська мова була цілком відмінна від московської. І від тоді ще більше віддалила ся від себе московська й українська мова, а щі без попереднього виченя не порозумі Українець Москаля, а Москаль Українця.

Зрештою був час, що й Поляки не признавали нашого народу осібним народом, а про нашу мову твердили, що се повітовщина польської мови. Минуло кількадесять літ і тепер вже тільки деякі оголомшені шовінізмом Москалі важать ся відмовляти нашій мові прав до школи, письменства й науки. Такі Москалі раді би злити нас зі своїм народом.

7. Шануймо нашу рідну мову.

Доля нашої мови спочиває у наших руках. „Як си постелиш, так і виспиш ся” — говорить народна приповідка. Дорогу показали нам Румуни, що в XIX. віці вичистили свою мову з не-румунських слів, і Чехи, що всі чужі слова заступили своїми. Норвежцям, яких усього вісім мільонів дораджували Німці (таксамо як нам Москалі, звані по вченому також Велико-росами) не розвивати своєї норвежської мови,

а взяти готову німецьку. Наша мова красша від вашої — говорили Німці до Норвежців — а що більше, в нас велика й красна література. Але Норвежці доложили всіх заходів, щоби в рідній мові розвинути як найгарнійшу літературу. І нині твори норвежської літератури можуть гідно стати поруч найкрасших творів німецької літератури.

Шевченко є дуже гарним доказом, що наші найтонші почування, що все, що найдорожше нашій душі, що думки скриті в глибинах нашого серця, можемо найгарнійше висловити тільки в рідній мові. Хоч Шевченко знав добре не тільки українську, але й московську мову, його поезіями, котрі писав в українській мові, любуєть ся цілий світ, величає їх і перекладає на різні мови, а в піснях Шевченка, котрі він писав по московськи, нема вже сеї краси та сили, що в тих славних його творах в українській мові.

Московські вчені доказали, що Українець. Микола Гоголь став що правда знаменитим письменником і в московській мові, але він думав по українськи й українську думку вбирав в московську одіж.

Оден мудрець сказав такі слова: „поневолений нарід, що хоронить свою мову, держить ключ від своєї вязниці у своїх руках”. Не забувати нам се. Через рідну мову станули ми на ноги, ввійшли в сімю просвічених європейських народів. Пійдемо тим скорше і певнійше вперед, чим більше Українців все та всюди устно та письменно, дома й поза домом, в су-

ді, в уряді, перед рівними собі і перед висшими буде вживати своєї рідної української мови. Є се прикмета рабського, панського льокая, а не свобідного горожанина закидати в рідній мові всякими чужиси словами та зворотами. Культурний чоловік буде також усе говорити гладко та делікатно. Щоби добре знати рідну мову, треба її вчити ся від малку до гробу, в школі і поза школою, з книжок і від людий. Хто знає, що треба, та вміє пошанувати свого батька і матір, той розуміє, яку пошану повинен він віддати рідній мові.

Без мови нема розуму, без рідної мови нема власної літератури і культури, без власної літератури і культури нема народу.

ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ.

Воликі і просторі сі землі де живе український нарід, велика наша Україна. Простягаєть ся вона від Карпат аж по Кавказ здовж на 1,000 кільометрів, а в ширину на 6,000 кільометрів

Величина її виносить 850 тисяч квадратних кільометрів то значить о 180 тисяч квадратних кільометрів більша ніж ціла австро-угорська монархія, а 11 разів така велика як ціла Галичина (ціла Галичина східна і західна має 78 тисяч квадратних кільометрів).

Колись давно творили сі землі одну велику самостійну українську державу, а нині належить вона до двох чужих держав Австро-Угорщини і Росії. Значна, багато більша часть української землі належить до Росії, а менша до Австро-Угорщини. Тай українського народу на російській Україні живе понад 30 міліонів, а в Австро-Угорщині понад 4 міліони.

Сусідує Україна на півночи з Білорусами, Поляками та Москалями, а на сході з Калмуками, на полудне з Черкесами і Татарами, а на заході з Румунами та Мадярами.

ЗЕМЛІ І МІСТА.

Російська Україна ділить ся на такі землі, або провінції: Правобережна і Лівобережна

Україна, Запороже, Чорноморе, Степова Україна, Слобожанщина, Холмщина, Кубанщина, Волинь і Поділе.

Австрійська Україна ділить ся на Галичину (східну) і Буковину. В Угорщині за Карпатами Угорська Русь.

Важніші міста на Україні такі:

На російській Україні: Київ, найбільше, найстарше і найславніше місто, столиця цілої України, від найдавніших часів, Полтава, Харків, Чернігів, Переяслав, Одеса, Володимир Волинський, Каменець Подільський та інші.

В австрійській Україні: Львів, столиця Галичини, а крім нього в Галичині: Станиславів, Перемішль, Коломия, Тернопіль, Галич і інші. На Буковині Чернівці.

На угорській Україні: Упешть, Сигот.

Українська земля по найбільшій часті рівнина, бо творить легко погорблені височини. Тільки на заході є високі гори Карпати, а на південнім сході стрімкі гори Кавказ.

ГОРИ.

Карпати довгі на 1,300 кі. вом. і тягнуться дугою від Дунаю недалеко Відня аж до границь Румунії і Сербії, знова до Дунаю. Ділять ся на три головні часті. Українська часть Карпат се середуща, а зветь ся вона Східними або Лісестими Карпатами. Східні (Лісесті Карпати) ділимо на 4 часті: 1) Низький Бескид, 2) Високий Бескид, 3) Горгани і 4) Черногору. Найвищий верх Черногори зветь ся Говерля, високий на 2.060 метрів.

Підкарпатє або Підгірє се бічні пасма Ка-

рнат, простигають ся вони здовж Карпат від Перемишля до Коломиї

Кримські гори на Кримі над Чорним Морем довгі на 150 кільом., а широкі на 35 кільом. Найвищий хребет Яйла, а в ній найвищі шпильї: Чатирдат і Романкош (1500 метрів).

ВИСОЧИНИ.

Земля, що лежить вище як 200 метрів над верхнею моря, зветь ся височиною. На Україні розпростерла ся широка Чорноморська височина, яка ділить ся в західній частині на: 1) Поділе, 2) Розточе, 3) Волниську та 4) Пра. Зічну височину а у східній частині на: 1) Лівобічну височину і 2) Донецький кряж.

Поділе від ріки Верещиці, Дністра аж до Буга, високе на 460 метрів, Верхню творить родючий чорний чорнозем. Лісів мало, крім околиці Рогатина. Серед Поділя, скалисті гори Товтри або Медобори, що стоять від Бродів до Каменця Подільського. На півночі Гологори й Воропяки. Ріки вижолобили собі глибокі, круті долини, що зветь ся ярами та балками. Продовженем Поділя є покутсько-бесарабська височина між ріками Дністром і Прутом.

Розточе лежить між Сяном і Бугом. Се невисоке (до 400 метр.) й лісисто узгірє.

Волинь, між ріками Бугом, Тетеревом, Припєтю та Богом, се лісисті плоскі горби. Земля на полудне чорноземна, на півночі пісковата.

Правобічна височина поміж Тетеревом, Дніпром і Богом вкрита родючим чорноземом. Правими берегами Дністра скрізь невеличкі горби.

Лівобічна височина сягає від Дністра до
Донця. Земля черноземна, а декуди пісковата.

Донецький кряж південного берега ріки
Донця се плоске узгірє.

НИЗОВИНИ.

Низовиною зветь ся земля, що не підносить
ся понад поверхнею моря вище як 300 метрів.
Таких низовин є на Україні чотири:

1) Підлісе від вододілу Буга та Припєти до
Ростоца. Верхня Підліся дуже рівна з ріками
та лісами. Почва пісковата.

2) Полісе понад Припєтю, вкрите пісками та
багнами. Великі торфовища вкриті сосновим
лісом.

3) Лівобічна низина по лівім березі Дністра
аж до порогів. Є тут піски й чернозем, і мо-
чари та степи.

4) Чорноморська низина від Чорного моря
до стєя Дону. Се степи вкриті могилами.

РІКИ.

Українські ріки вливають ся до Чорного
Моря і до моря Балтійського.

Найбільша ріка се Дніпро, оспіваний у на-
ших піснях. З ним вяжуть ся всі важніші події
історичного життя України. Над Дніпром лежить
Київ, столиця колишньої української держави,
над Дніпром зросло козацтво зі своєю самоу-
правною державо-республікою Запорожем.
Довгий він на 2.100 кілометрів. Впливає Дні-
про з Білоруси в Смоленщині. Коло Києва він
широкий вже 850 метрів. В долішнім бігу за
Катеринославом аж до Александровська висту-

пають Дніпрові пороги. Є їх 12. Найбільший ненаситець або Дід. Низше порогів на Дніпрі знаходять ся численні острови. На сих островах була в різних часах столиця Запорожа: Січ. Добігаючи до Чорного моря зливається з рікою Богом у великий лиман. До Дніпра впадає багато менших рік, як Березина, Припеть, Стугна, Рось, Десна, Сула, Ворскла.

Друга по величині ріка се Дністер. Впливає у Високім Бескиді. Спершу се ріка гірська, а коло Нижнього виходить в подільський яр. Довгий він на 1,300 кілометрів. До Дністра впадають з правого боку самбірська Бистриця і Стрвяж, а з лівого: Верешниця, Гнила і Золота Липа, Стрипа, Серет, Збруч, Смотрич, Ушиця, Мурахва і Ягорлик.

Крім сих двох найбільших важійші ще отсі: Дон у Слобідській Україні, Бог на Поділю, Кубань з Кавказу, Прут, що впливає з Говерлі, Серет на Буковині. Всі ті ріки впадають до Чорного моря.

До балтійського моря впливають ся через Вислу з Карпат: Попрад, Вислока, Сян, а з Рос-точа та Підкарпатя: Вишня, Скло, Венр, Буг, Полтава і інші.

Як бачимо, земля наша велика і простора. Та вона й богата. Українська земля найкрасша і найбільще урожайна в цій Європі, яка родить всякі збіжжя; на Україні є ліси великі, а в них звіря й птиці всякої багато. Крім того українські землі мають також багато природних скарбів. Із землі добувають сіль в Галичині на Підкарпатю та над Чорним Морем, нафту і зем-

ний віск у східній Галичині та під Кавказом; залізо коло Катеринослава і на Волині, а каміний вуголь над Доном, в Катеринославщині та на Покутю. Богата українська земля. На жаль, з тих богацтв користають більше чужинці ніж український нарід. Чужинці на українських землях багатіють, а ми бідуємо... Та чейже з просвітою прийдемо до сього, що заберемо в свої руки й самі будемо з них користати.

ХАРАКТЕР УКРАЇНЦЯ, ПОЛЯКА І МОСКАЛЯ

Українці, Поляки і Москалі ріжнять ся між собою не тільки мовою, але також цілим рядом інших прикмет. Воно може навіть видаватись дивним, бож сі три народи славянські, а прецінь ріжницї в усїм тім, що складає характер кожного з тих народів, такі великі, що колиб навіть зілляти мову в одну, то й тогди учені бачилиб ріжницю між сими трома народами дуже велику.

Інтересним буде довідатись читачам, в чім власне сі ріжницї і ми подамо їх коротко на підставі наукових дослідів професора Володимира Антоновича.

БУДОВА ГОЛОВИ.

Чашка Українця бачена з гори має форму яйця, зверненою тоншим кінцем вперед.

Чашка Москаля округла.

В Поляка чашка довша як в Українця.

Що до ширини, то чашка Українця і Поляка однакові, а в Москаля вузша.

Що до висоти, то чашка Поляка найдовша, Українця коротша, а Москаля найкоротша.

Так показує середний обрахунок, бо звісно, що поодинокі виїмки можуть бути тут і там.

НОГИ — ШКІРА.

В Поляків ноги багато довші як кадовб, в Москалів коротші як кадовб, а в Українців ноги і кадовб рівні.

Дальше шкіра в Поляка найбільша, через се на лиці в него видно виразні живі румянці.

В Українця шкіра найтемніша, через що він чорнявий, без румянця.

В Москаля шкіра пухка, нееластична, краски бурої і румянець закриває ціле лице.

ВРАЗЛИВІСТЬ (ЧУЛИСТЬ).

Від міри вразливости, від того, як народ скоро переймає ся тим, що діє ся кругом него, залежить характер народу, його стан політичний і його здатність до розвитку. Що до сього, то:

Москаль флегматик (повільний), мало вразливий на се, що кругом него діє ся.

Поляк має вразливість дуже велику; він сангвінік — палкий, зривчий.

Українець, се ти і мелянхоліка (задумчивого).

ЗВИЧАІ. ПОВЕДЕНЄ.

На малій вразливости, (чулости) Москаля основуєсь його прямота, отвертість і простацтво. Він думає, що всі люди так як він, повинні бути необразливі.

І отсеи брак чуття показує ся в Москалів простацтвом.

В Поляків вразливість велика і через те ко-

ждий Поляк навіть без лихої думки силуєсь показати себе кращим, ніж він є і хоче звернути на себе увагу всіх.

Українець повільний що до приймања вражіня. Він не вміє сейчас відповісти на вражіне, але відповідь за день, за тиждень. Тимто в характері Українця являє ся смирність, гумор і нещирість. Гумор через те, що Українець хоче спинити, відіпхнути від себе прикрість, через те в прикрости знаходить щонебудь смішне і тим чином хоч трохи зменшує недобре вражіне.

(Тут кілька слів пояснення про те, що таке вражіне. Коли я виджу бідних, слабих, Коли понесу страту в чім, коли мене хтось зганить, або похвалить, коли довідаюсь що справа народна взяла злий, або добрий оборот, то все те мене вражає, я те все відчүваю і відповідаю на те — себто показую себе чи то веселим, чи сумним, чи зажуреним, чи зневіреним, чи повним віри і охоти до житя. Се почуте, ся вразливість зве ся вражіне).

ЧЕСНОТИ, ЦЕРЕМОНИЇ І ЛАЙКИ.

В Москаля мало чемности. Він на таке не тратить часу, не звертає на других увагу, але пильнує власних інтересів. В його нервах нема чутя для чемности. Вся чемність Москаля обявляє ся хиба в хваленю сили, практичности й власти.

Поляк знов з чемности понижає навіть себе. Звісне є в Поляків поздоровлене „падам до нуг, цалуєв рончкі.

Українець виявляє помірну чемність, тай то

передовсім до людей ближших і родини.

Що до лайок, то Москаль стоїть горою. Лайок в него сила силенна, а всі простацькі і безличні.

Поляк навіть в лайці не забуває повеличати себе самого.

Українець також уживає деколи поганих слів, але найзвичайніша в него лайка мітольогічна — чорт, трястя, перун, та бажане всього лихого.

РОДИНА.

В родині Москаля неограничену власть має голова родини — большак. Його воля закон. Другі члени родини не мають волі і не можуть ділати як самі хочуть і розуміють. Через се найбільше терпить жіноцтво, для якого Москаль має мало зглядів.

В Поляків від самого початку чоловік і жінка хочуть пишати ся і величати ся і тому зараз починає ся люта незгода. Вкінци чоловік, або жінка бере верх і верховодить над усім. Від дїтий вимагає ся абсолютного послуху.

В Українця багато чулости, тому багато причин до сварок. Та ту не ходить о верховодство, як в Поляків, а сварки бувають через незначні нераз справи. Та Українець знає, що сварка гріх, тому женячи сина вже наперед готує йому хату. Також в відношеню до дїтий є багато поблажливости. Родичі бачать нераз, що дїти беруть що крадьком і несуть на вечерниці, та удають, що не бачать.

ПРИЯЗНЬ І ВОРОЖНЕЧА.

Москаль зриває приязнь найчастійше через причини практичної натури. Ворожнеча приходить до крайньої лютости.

Поляки в приязни більше сталі; а хоч в них тягне ся довго, не доходить до лютости.

Українці дуже поволи заводять дружбу і не доводять її до сердечности. Ворожнеча не буває люта, але тягне ся дуже довго.

В бійці Москаль хоче противникови задати як найбільше болю, „заехать в ухо, розможжить” В Москаля буває бійка нелюдська, люта.

Прикметою бійки в Поляків є зручність. Ціла вага полягає на тім, щоби противника вдарити, а самому втічи. В них борба ведеть ся з відпочинком.

Українець в бійці не так дбає, щоби задати болю, як більше, щоби понизити противника. Противники довго водять ся за груди (за барки) і се вже вважає ся за велику образу.

СПІЛКИ І ТОВАРИСТВА.

Спілки й стоваришеня є в Українців й Москалів, але нема їх в Поляків.

В Українців спілки рибацькі, чумацькі, чабанські і др. відзначають ся тим, що складають ся з невеликого числа членів і всі члени рівні. Старший, передовий в спілці передує і провадить діло за згодою всіх, будучи спритнійшим, але користь має однакову. Свій уряд старшого, чи отамана сповняє за пошану від других.

Стоваришень в Поляків нема, се не лежить в їх характері.

В Москалів „большак” сам за всіх годить ся і сам порядкує, та й користи бере найбільші. Від роботи однак і сам не відхиляє ся.

ПОЛІТИЧНІ ІДЕАЛИ.

Дуже ярко видно різницю характерів в політичних ідеалах згаданих трьох народів. до яких вони стремлять, або бажають

Москаль вміє лише слухати начальства і то без іїяких застережень. Він не тільки не противить ся проти такого послуху, коли його від Москаля жадають, але уважає се за конечність.

Ідеал Українця инший, а се воля, правда, громадська рівноправність. Се видно зі стародавнього віча, з козацької ради на Запорожю, де завсїгди члени мали повну волю і рівноправність, де всі були однаково рівні.

Зате Поляки, се прихильники аристократизму і ціла їх суспільність аристократична — панська. Їх вічним змаганем є панувати над другими.

ВІРА.

Гляньмо тепер, як сі три народи відносять ся до віри.

Віра Українця лежить в його серци. Він мало уваги звертає на обряди. Він люблячи всім серцем свою віру, поважає також віру других. То оден Бог в него і в мене, каже він.

Поляк відзначає ся релігійною нетерпимістю до иншої віри, ненавидить її. Він в імя віри готовий жорстоко гнобити другого, що з ним незгідний.

В Москалів менше значіне має віра, а зате на першій місци стоїть обряд. мертва буква. параграф. Згадати хочби раскольників (секта в Росії) і їх спори про те, чи казати: „Господи помилуй”, чи „О, Господи помилуй”, спір про ріжні Аллилуя, або про те, чи писати Ісус, чи Іисус, як в мові грецькій. Підчас спору, за слово „Ісус” сторона, що взяла верх, спалила на стоїці попа сторони противної.

Москаль, як і Поляк відзначає ся релігійною нетерпимостию.

ОРНАМЕНТИ (ПРИКРАСА).

Також в прикрасах сих трох народів є велика ріжниця.

Поляки любують ся в яскравих кольорах, але уважають, щоби не було тих кольорів за багато та щоби одного було багато. Візьмім для приміру краківське народне убране, де еднають ся краски червона і сина. — Крім сього в Поляків є великий нахил до прибираня ся усякими металевими цяцьками, як бляшки, цвяхи, перстені, ланцюшки, і др., а все на те, щоби похвалити ся, звернути на себе увагу.

У Москалів таксамо бачимо величезний нахил до яркості, однак Москаль не вдоволяє ся двома барвами, як Поляк, — він чіпає на себе 8 — 10 кольорів, щоби аж горіло. Се видно на убранях, на будовах церков (на церков св. Василия в Москві і глянути не можна, щоби від барв не заріало в очах).

Українська орнаментика має невелику скількість прикрас і вони все відзначають ся великою мірностию кольорів.

А тепер, в який спосіб роблять прикраси?

Українці в своїх прикрасах вибирають або форми геометричні (колеса, квадрати, пятикутники, шестикутники і т. д.), або рослини. З рослин Українці уживають тільки їх частини, як — листок, квітка, гілечка, а ніколи ціла рослина.

Москалі знов люблять прикраси зі світа звіринного — голівки, ланки і т. д. Як же прикрашають щонебудь рослинами, то все цілими — вазон з деревом, корч.

ТАНЦІ.

Не можна проминути танців, бо кождий танець має початок або воєнний, або релігійний. Звісно, що Індіанці мали танець воєнний, а також похоронний. Давно танців уживано при богослуженнях і тому один німецький письменник каже, що люди давно молилися ногами.

Польський народний танець — мазур — має воєнний початок (атак кавалерії); таксамо кравовик (партизанська війна) Польонес представляє релігійну церемонію.

Московські народні танці „бичок” та „камаринський”, се властиво не танці, але всякі викрутасі, як кому завгодно („зраву моему не пролягнештуй” — забаганці моїй не перешкадай).

Українські танці — коломийка, метелиця, горлиця, мають всі любовний підклад.

СМАК ДО НАУКИ.

І смаком до науки відрізняють ся ті народи.

Москалі виказують найбільше дару до наук натуральних і технічних.

Поляки мають нахил до філософії й історії, які займають три чверти їх літератури.

Українці відзначають ся великою пристрасністю до наук гуманітарних, як — право, історія культури, література, політична економія і дру-гі.

Українець уважає за гарне і добре все, що сильне і дуже, а Поляк, що приємне і любе.

Так менше більше представляє проф. Волод. Антонович в своїм творі „Три національні народні типи“, природну вдачу кожного народу, яка становить характер народу. Всі ті відмінні прикмети кожного народу складають ся на його загальне національне обличчя, якого нема сили перемішити навіть тогди, як накинє ся народови иншу мову.

Додамо хиба, що тих всіх прикмет можна дошукувати ся тільки на народі, що жие гуртом далеко від чужих впливів. Через змішане ріжних народів затрачують ся сі риси, або переіначують ся.

І зовсім зрозуміле, що Українець ставши инні римо - католиком, отже називає себе Поляком, не стане подібний до Поляка ні формою голови, ні ніг, ні душевними прикметами. В него тіло і душа українські, а лише „ойченаш“ польський.

NICHOLAS ZALOTZSKY

WINNIPEG CANADA

ЧИТАЙТЕ

ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді.

Український Голос коштує на рік 2 долари разом з книжочками вартости 1 доляра, які кождий передплатник дістане даром.

Український Голос подає найбільше вістей з російської і австрійської України, дописий з життя Українців в Канаді і ріжних вістей з Канади.

В Українськїм Голосї знайдете много наукових статей, оповідань, смішного і ріжної всячини.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нїм найліпшого приятеля, з яким ніколи не розстанетесь

Предплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сеї часописї. Нехай не буде ані одной української хати в Канаді, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626,

-

WINNIPEG, MAN.

Льокаль редакції і адміністрації містить ся на
212-214 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.

